

รูปแบบและปัจจัยการสื่อสารในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกศูนย์สุขภาพผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร

นางสาวอรณิช จิตรแสง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2549
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

COMMUNICATION PATTERNS AND FACTORS IN CARING FOR THE MEMBER OF
BANGKOK ELDERLY HEALTH CARE CENTER

Miss Auranich Chitsawang

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Development Communication

Department of Public Relations

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

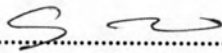
Academic Year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

491562

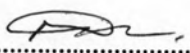
หัวข้อวิทยานิพนธ์ รูปแบบและปัจจัยการสื่อสารในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็น
สมาชิกศูนย์สุขภาพผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร
โดย นางสาวอรณิช จิตรแสวง
สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวัฒนา วงษ์กะพันธ์

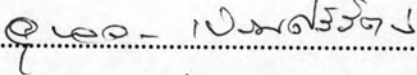
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. บุบล เบ็ญจรงค์กิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ พัทธนี เขจรรรยา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวัฒนา วงษ์กะพันธ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์)

อรณิช จิตรแสง : รูปแบบและปัจจัยการสื่อสารในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิก
ศูนย์สุขภาพผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร (COMMUNICATION PATTERNS AND FACTORS IN
CARING FOR THE MEMBER OF BANGKOK ELDERLY HEALTH CARE CENTER)

อ. ที่ปรึกษา : ผศ. สุวีณา วงษ์กะพันธ์, 132 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและปัจจัยการสื่อสารในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิก
ศูนย์สุขภาพผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และดำเนินการเก็บ
รวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมาย 3
กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพ อาสาสมัครในการสอนออกกำลังกาย และ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของศูนย์สุขภาพ
ผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร สวนลุ่มพินิจ จำนวนทั้งสิ้น 30 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการสื่อสารในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของศูนย์สุขภาพผู้สูงอายุ
กรุงเทพมหานคร สวนลุ่มพินิจ พบว่า มีรูปแบบการสื่อสารที่ปรากฏขึ้น เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ 4 รูปแบบ คือ 1. การ
สื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการและมีปฏิริยาโต้ตอบมาก ซึ่งเป็นรูปแบบที่พบบ่อยที่สุดและมีผลต่อการสื่อสารในศูนย์
สุขภาพผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร สวนลุ่มพินิจ มากที่สุด 2. การสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการและมีปฏิริยาโต้ตอบน้อย
3. การสื่อสารสองทางที่เป็นทางการ และ 4. การสื่อสารทางเดียวที่เป็นทางการ
2. ปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในศูนย์สุขภาพผู้สูงอายุ
กรุงเทพมหานคร สวนลุ่มพินิจ พบว่า ปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1. ปัจจัยด้านผู้ส่ง
สาร ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของศูนย์สุขภาพ ฯ อาสาสมัครในการสอนออกกำลังกาย และ ผู้สูงอายุที่มาออกกำลังกาย ซึ่งจะต้องมี
การสร้างความสัมพันธ์, ความน่าเชื่อถือ , การสร้างความใกล้ชิด คั่นเคย และ โดยเฉพาะผู้ส่งสารที่มีประสบการณ์ตรง ซึ่งจะ
ทำให้มีความน่าเชื่อถือมาก 2. ปัจจัยด้านสาร การใช้สารแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ สารเชิงวิชาการ , สารเพื่อการจูงใจ
และสารเพื่อการเสนอแนะความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรื่องทั่วไป ซึ่งประโยชน์ของเนื้อหาสารจะมีผลต่อ
การตัดสินใจของผู้สูงอายุในการเข้าร่วมกิจกรรมมาก 3. ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสาร เน้นการสื่อสารระหว่างบุคคล โดย
ใช้สื่อบุคคลมากที่สุด ได้แก่ แพทย์ และผู้สูงอายุที่มาออกกำลังกาย ซึ่งจะมีผลมากที่สุดโดยใช้กลยุทธ์การบอกปากต่อปาก
และการเข้าทางผู้นำความคิด นอกจากนี้ยังใช้สื่อมวลชน อาทิ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นปัจจัยเสริม 4. ปัจจัยด้าน
ผู้รับสาร มีทั้งปัจจัยภายนอก เช่น เพื่อนหรือผู้ใกล้ชิด แพทย์ และปัจจัยภายใน ได้แก่ ความคิดอยากมีสุขภาพแข็งแรง
อายุยืน เป็นปัจจัยที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมและพฤติกรรมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุทั้งสิ้น

ภาควิชา..การประชาสัมพันธ์..... ลายมือชื่อนิสิต..... อรณิช จิตรแสง
สาขาวิชา..นิเทศศาสตร์พัฒนาการ..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา 2549.....

4885174428 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEY WORD : COMMUNICATION PATTERN/FACTOR /BANGKOK ELDERLY HEALTH CARE CENTER

AURANICH CHITSAWANG : COMMUNICATION PATTERNS AND FACTORS IN CARING FOR THE MEMBER OF BANGKOK ELDERLY HEALTH CARE

CENTER. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. SUWATTANA VONGGAPAN, 132 pp.

This qualitative research aims to investigate the communication patterns and communication factors in the health care of Bangkok Elderly Health Care Center’s members. Data were collected from informal interviews and in-depth interviews with thirty participants, divided into three sampling groups: health support professionals, exercise trainer volunteers, and members of the Center.

The research results were as follows.

First, in their health care, the members of the Center were found to use four communication patterns. The most frequent and influential pattern was informal two-way communication with high interaction. Second came informal two-way communication with low interaction. Formal two-way communication ranked third. The least frequent pattern was formal one-way communication.

Second, the members’ health care was affected by four communication factors: encoder, message, channel, and decoder.

Encoders included the Center’s health support professionals, exercise trainer volunteers, and members. The findings indicate that the health support professionals and exercise trainer volunteers should be able to create faith and intimacy. Moreover, they should have direct experience to be able to affect credibility.

Messages could be classified into three types: academic messages, motivation messages, and suggestions/idea exchanges/general messages. It was found that the contents of these messages highly influenced the elderly members’ decisions to participate in the Center’s activities.

In terms of channel, interpersonal communication through word of mouth from physicians and the elderly members seemed to be most effective. This could be supported by other media such as TV, radio, and newspapers.

The decoder factor could be classified into an external factor and an internal factor. The external factor included friends and physicians, whereas the internal factor included the elderly members’ desires to be healthy and live long. Both factors affected the elderly members’ participation in the Center’s activities and health care behavior.

Department Public Relations..... Student’s signature.. Auranich Chitsawang

Field of study Development Communication Advisor’s signature .. [Signature]

Academic year 2006.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ ผศ. สุวัฒนา วงษ์กะพันธ์ ที่สละเวลามาเป็น อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้ให้คำแนะนำในการคิดและทำวิจัยนี้ รวมทั้งช่วยในการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการวิจัยด้วยดีโดยตลอด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ และขอขอบพระคุณ รศ. พัทธนี เขยจรรยา ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ และ รศ. อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์ กรรมการวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำชี้แนะและคำแนะนำต่างๆ เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์สุขภาพผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร สวนลุมพินี อาสาสมัครและสมาชิกผู้สูงอายุทุกท่านที่ให้ข้อมูล รวมถึงสละเวลามาให้สัมภาษณ์และให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี ซึ่งทำให้ผู้วิจัยทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงในที่สุด

ขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ Dev.Comm. รุ่น 28 ทุกคน ผึ้ง ฝ่าย แนน กะเป็๋ง คิว หมู ตึก แก๊ส โอ ก้อง เซน พีโซติ พี่ยุ่นุ่น ที่คอยช่วยเหลือและให้คำปรึกษามาตลอด 2 ปี อีกทั้งเป็นห่วงเป็นใยคอยถามข่าวคราวรวมไปถึงกระตุ้นกดดันให้การทำวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอบคุณเพื่อนๆ ราชินีบนและธรรมศาสตร์ทุกคน โดยเฉพาะเติ้ล ที่ให้ความช่วยเหลืออย่างมากในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ และเพื่อนๆ พี่ๆ ทั้งหลายที่ช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน

และท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อและคุณแม่ คุณป้าและครอบครัว ผู้ซึ่งเป็นแรงผลักดันในการเรียนปริญญาโท ให้การสนับสนุนและกำลังใจอย่างเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	8
ปัญหาคำถามการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
รูปแบบการสื่อสาร.....	11
ปัจจัยการสื่อสาร.....	25
การสื่อสารกับสุขภาพ.....	37
แนวคิดและทฤษฎีอิทธิพลของสื่อ.....	41
แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้.....	45
แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ.....	48
แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง.....	52
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	56
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	58
กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทำวิจัย.....	58
เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย.....	59
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	61

	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
	การนำเสนอข้อมูล.....	62
บทที่		
4	ผลการวิจัย.....	63
	ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกศูนย์สุขภาพผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร	
	สวนลุมพินี.....	64
	รูปแบบการสื่อสารในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ.....	70
	ปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ.....	84
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	99
	สรุปผลการวิจัย.....	99
	อภิปรายผลการวิจัย.....	104
	ข้อเสนอแนะ.....	113
	รายการอ้างอิง.....	115
	ภาคผนวก.....	118
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	132

สารบัญตาราง

ตาราง

หน้า

- 1 แสดงการคาดประมาณแนวโน้มของประชากรสูงอายุในประเทศไทย.....2

สารบัญภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 แบบจำลองกระบวนการสื่อสารของ Berlo.....	12
2 แบบจำลองกระบวนการสื่อสาร (S M C R model).....	25
3 แบบจำลองกระบวนการสื่อสารของ Rogers.....	26
4 แบบจำลองข้อมูลข่าวสารและอิทธิพลจากแหล่งต่างๆ.....	38